

Czy prawa podstawowe stanowią podstawę odmowy wykonania ENA?

PPT z lektorem

Co-funded by
the European Union

Decyzja ramowa w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i karta praw podstawowych

W ramach niniejszej prezentacji przyjrzymy się wzajemnym zależnościom między decyzją ramową w sprawie ENA a kartą, zwłaszcza w odniesieniu do:

Prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, zakazu ponownego sądenia lub karania w postępowaniu karnym za to samo przestępstwo (zasada ne bis in idem) oraz prawa do wolności i bezpieczeństwa.

Dla lepszego zrozumienia tematów poruszanych podczas wykładu zachęcamy do zapoznania się z tekstem tej dyrektywy.

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego

Sprawa C-261/22 GN, 2023

Czy wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania ENA ze względu na to, że przekazanie matki małych dzieci do wydającego nakaz państwa członkowskiego mogłoby naruszać przysługujące tej matce prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz najlepszy interes jej dzieci, chronione, odpowiednio, przez art. 7 i 24 karty praw?

- Fakt, że osoba, wobec której wydano nakaz, jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci, nie może stanowić wyłącznej podstawy odmowy wykonania ENA.
- Zasada wzajemnego zaufania zakłada domniemanie, że warunki odbywania kary pozbawienia wolności matki takich dzieci i organizacja zapewnienia im opieki w wydającym nakaz państwie członkowskim są dostosowane do takiej sytuacji.
- Jeśli dostępne informacje dowodzą istnienia ryzyka naruszenia praw określonych w art. 7 i 24 karty, należy przeprowadzić dwuetapowe badanie:
 - i) czy istnieją obiektywne, wiarygodne, dokładne i należycie zaktualizowane informacje świadczące o istnieniu rzeczywistego ryzyka naruszenia w wydającym nakaz państwie członkowskim tych praw podstawowych, ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości istniejące w tym państwie członkowskim lub nieprawidłowości mające wpływ na obiektywnie możliwą do zidentyfikowania grupę osób, jak na przykład dzieci z niepełnosprawnościami?
 - ii) czy istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że nieprawidłowości stwierdzone na pierwszym etapie mogą mieć wpływ na osobę wskazaną w ENA lub jej dzieci i narażać je na rzeczywiste ryzyko naruszenia praw podstawowych?

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego

Sprawa C-700/21 OG, 2023

Czy wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania ENA i przekazania obywatela państwa trzeciego, który przebywa lub ma miejsce zamieszkania na terytorium tego kraju, niezależnie od więzi łączących go z tym terytorium, w świetle art. 4 pkt. 6 decyzji ramowej w sprawie ENA oraz art. 7 karty?

- Art. 4 pkt. 6 stanowi podstawę fakultatywnej odmowy ENA oraz umożliwia wykonującemu nakaz organowi sądowemu odmowę wykonania ENA, jeśli osoba, której dotyczy nakaz, przebywa w państwie członkowskim wykonania nakazu, jest jego obywatelem lub ma w nim miejsce zamieszkania, zaś państwo to zobowiązuje się do wykonania tej kary lub tego środka zabezpieczającego, zgodnie ze swoim prawem krajowym.
- Jeśli państwo członkowskie zdecyduje się na transponowanie tej podstawy fakultatywnej odmowy wykonania ENA, jest ono zobowiązane do poszanowania podstawowych praw i zasad, o których mowa w art. 6 TUE, zgodnie z art. 1 pkt. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA.
- Porównywalne sytuacje?
Art. 20 karty (równość wobec prawa) dotyczy porównywalnych sytuacji. Obywatel państwa trzeciego znajduje się w porównywalnej sytuacji, co osoba, której dotyczy wniosek znajdująca się w sytuacji, o której mowa w art. 4 pkt. 6 decyzji ramowej w sprawie ENA.
- Czy istnieje prawnie uzasadniony interes przemawiający za wykonaniem kary na terytorium wykonującego nakaz państwa członkowskiego?
Obywatele Unii i obywatele państw trzecich, którzy mają miejsce zamieszkania lub pobytu w wykonującym nakaz państwie członkowskim, mogą mieć – z zastrzeżeniem weryfikacji, których przeprowadzenie należy do wykonującego nakaz organu sądowego – porównywalne szanse na resocjalizację, jeżeli odbywają karę lub środek zabezpieczający w wykonującym nakaz państwie członkowskim.

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego

Sprawa C-700/21 OG, 2023

Czy wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania ENA i przekazania obywatela państwa trzeciego, który przebywa lub ma miejsce zamieszkania na terytorium tego kraju, niezależnie od więzi łączących go z tym terytorium, w świetle art. 4 pkt. 6 decyzji ramowej w sprawie ENA oraz art. 7 karty?

- W przypadku transpozycji art. 4 pkt. 6 decyzji ramowej w sprawie ENA w taki sposób, że odmawia on obywatelom państw trzecich w sposób bezwarunkowy i automatyczny skorzystania z dobrodziejstwa fakultatywnej podstawy odmowy wykonania ENA, nawet jeśli ci obywatele państw trzecich przebywają lub mają miejsce zamieszkania na terytorium tego państwa członkowskiego, bez uwzględnienia stopnia integracji wspomnianych obywateli państw trzecich ze społeczeństwem rzeczonoego państwa członkowskiego, przepis ten nie jest zgodny z art. 20 karty.
- Oceny stopnia integracji musi uwzględniać szereg obiektywnych czynników charakteryzujących sytuację, w której znajduje się dana osoba, takich, jak długość, charakter i warunki pobytu we wspomnianym państwie osoby, której nakaz dotyczy, a także więzi rodzinne, językowe, kulturowe, społeczne i gospodarcze, które utrzymuje ona z tym samym państwem.
- Ocena ta ma na celu ustalenie, czy zastosowanie tej podstawy przyczyni się do zwiększenia szans na resocjalizację po wykonaniu tej kary lub środka zabezpieczającego.

Zasada ne bis in idem

Sprawa C-665/20 X, 2021

Czy wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania ENA w przypadku, gdy osoba, której dotyczy wnioszek, częściowo odbyła karę pozbawienia wolności w państwie trzecim, a w pozostałym zakresie kara ta została jej darowana przez pozasądowy organ tego państwa, w świetle art. 4 pkt. 5 decyzji ramowej w sprawie ENA i art. 50 karty?

- Zasada wzajemnego zaufania opiera się na podstawowym założeniu, że państwa członkowskie Unii dzielą szereg wspólnych wartości, co wpływa na ich systemy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych. Zgodnie z tą zasadą art. 3 ust. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA nakłada na państwa członkowskie obowiązek odmowy wykonania ENA w przypadku, gdy zastosowanie ma zasada ne bis in idem.
- Państwa-strony KWUS, której art. 54 sprzeciwia się naruszaniu zasady ne bis in idem, stosują zasadę wzajemnego zaufania w odniesieniu do systemów sprawiedliwości w sprawach karnych.
- W przypadku państw trzecich, które nie są stronami tego układu, lub państw, które nie utrzymują uprzywilejowanych stosunków z Unią, nie można stosować zasady wzajemnego zaufania. Art. 4 pkt 5 decyzji ramowej, przewidujący podstawę fakultatywną odmowy wykonania ENA, przyznaje państwom członkowskim pewien zakres uznania w świetle konkretnych okoliczności każdego przypadku.
- Analiza każdego przypadku ma na celu ustalenie, czy odmowa przekazania tej osoby mogłaby naruszać uzasadniony interes wszystkich państw członkowskich w zapobieganiu przestępczości w ramach przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.
- Do wykonującego nakaz organu sądowego, w ramach przysługującego mu zakresu uznania, należy wyważenie względów zapobiegania bezkarności oraz zwalczania przestępczości z jednej strony, jak i wymogu zagwarantowania zainteresowanej osobie pewności prawa z drugiej strony, poprzez poszanowanie orzeczeń organów publicznych, które stały się prawomocne.

Zasada ne bis in idem

Sprawa C-164/22 Juan, 2023

Kiedy wykonujący nakaz organ sądowy powinien uznać, czy w sprawie zachodzi sytuacja bis in idem, a w konsekwencji odmówić wykonania ENA?

- Art. 3 pkt. 2 decyzji ramowej określa podstawę obligatoryjnej odmowy wykonania ENA, w sytuacji, gdy w stosunku do osoby, której dotyczy nakaz, zapadło w związku z popełnieniem tych samych czynów prawomocne orzeczenie w państwie członkowskim, z zastrzeżeniem, że jeśli została orzeczona kara, to została ona wykonana lub jest wykonywana, lub też nie może być dłużej wykonywana w świetle prawa Państwa Członkowskiego, w którym nastąpiło skazanie.
- Pojęcie „tych samych czynów” dotyczy jedynie czynów rozumianych jako zdarzenia i obejmuje pewną całość, na którą składają się nierozdzielnie ze sobą związane konkretne okoliczności, niezależnie od ich kwalifikacji prawnej lub chronionego interesu prawnego.
- W tym względzie TSUE podkreślił, pomimo oczywistych powiązań między obiema sprawami, że oszukańcza działalność realizowana była za pośrednictwem odrębnych osób prawnych, że pokrywanie się czynów popełnionych w obu państwach członkowskich było jedynie epizodyczne oraz, że osoby pokrzywdzone były różnymi osobami. Trybunał stwierdził, że oszukańcze działania nie były nierozzerwalnie ze sobą związane, a co za tym idzie, okoliczności faktyczne, do których odnosiły się oba wyroki, nie były tożsame.
- W związku z powyższym wykonujący nakaz organ sądowy nie może odmówić wykonania ENA w świetle art. 3 ust. 2.
- Fakt, że przestępstwa popełnione w państwie wydającym należy zakwalifikować zgodnie z prawem krajowym państwa wykonującego jako „przestępstwo ciągłe”, nie może podważyć tego wniosku.

Zgodność z prawem pozbawienia wolności

Sprawa C-237/15 PPU Lanigan, 2015

Jaki jest skutek niezachowania terminów określonych w art. 17 decyzji ramowej w sprawie ENA oraz w jaki sposób niezachowanie terminów wpływa na prawa uznane w art. 6 karty?

- Art. 15 pkt. 1 decyzji ramowej przewiduje w sposób ogólny, iż wykonujący nakaz organ sądowy podejmuje decyzję o przekazaniu osoby, której dotyczy wniosek „z uwzględnieniem terminów i zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej decyzji ramowej”.
- Art. 17 pkt. 1 decyzji ramowej przewiduje, że nakaz ten „stosuje się i wykonuje w trybie przewidzianym dla spraw niecierpiących zwłoki”. Art. 17 pkt. 2 i 3 ustalają precyzyjne terminy do wydania ostatecznej decyzji w sprawie wykonania takiego nakazu, zaś Art. 17 pkt. 4 pozwala na przedłużenie tych terminów, w których tę decyzję należy wydać.
- Art. 1 pkt 2 stanowi, że państwa członkowskie są co do zasady zobowiązane do uwzględnienia europejskiego nakazu aresztowania, chyba że spełniony został co najmniej jeden z warunków odmowy wykonania ENA.
- Upiływ terminów przewidzianych w art. 17 nie został uwzględniony jako podstawa odmowy w art. 3, art. 4 i art. 4a. W związku z powyższym, gdy terminy te nie zostały dotrzymane, wykonanie ENA zostaje opóźnione, a nie zarzucone.
- Zarzucenie wykonania ENA mogłoby naruszać cel decyzji ramowej polegający na przyspieszeniu i uproszczeniu współpracy sądowej i promować opóźniające praktyki zmierzające do stworzenia przeszkody dla wykonania europejskiego nakazu aresztowania.
- Art. 26 pkt. 1 przewiduje, iż wydające nakaz państwo członkowskie zalicza wszystkie okresy pozbawienia wolności, zaistniałe w wyniku wykonania END, na poczet całkowitego okresu pozbawienia wolności, które ma się odbyć w tym państwie.

Zgodność z prawem pozbawienia wolności

Sprawa C-237/15 PPU Lanigan, 2015

Jaki jest skutek niezachowania terminów określonych w art. 17 decyzji ramowej w sprawie ENA oraz w jaki sposób niezachowanie terminów wpływa na prawa uznane w art. 6 karty?

- Art. 12 stanowi, że wykonujący nakaz organ sądowy podejmuje decyzję, czy dana osoba zatrzymana na podstawie ENA powinna pozostać w areszcie, zgodnie z prawem wykonującego nakaz państwa członkowskiego oraz art. 6 karty.
- Okres pozbawienia wolności powinien być zgodny z art. 52 ust. 1 karty. W tym celu wykonujący nakaz organ sądowy przeprowadza kontrolę spornej sytuacji z uwzględnieniem wszelkich elementów istotnych dla oceny zasadności czasu trwania zatrzymania i zapobieżenia nadmiernemu okresowi pozbawienia wolności.
- Jeśli wykonujący nakaz organ sądowy postanowi zakończyć pobyt w areszcie danej osoby, organ ten jest wówczas zobowiązany do podjęcia wszelkich środków, jakie uzna za niezbędne do uniknięcia jej ucieczki i zapewnienia, że warunki materialne niezbędne do jej skutecznego przekazania pozostają spełnione do momentu wydania ostatecznej decyzji w sprawie wykonania europejskiego nakazu aresztowania.

Zgodność z prawem pozbawienia wolności

Sprawa C-492/18 TC, 2019

Czy przepis prawa krajowego zakazujący utrzymania aresztu ekstradycyjnego osoby poszukiwanej przez okres trwający dłużej niż 90 jest sprzeczny z art. 6 karty?

- Ogólny i bezwarunkowy obowiązek zwolnienia danej osoby po upływie tych terminów albo, kiedy całkowity okres pozbawienia wolności osoby, której dotyczy wnioszek przekracza te terminy, może ograniczyć skuteczność i realizację celów systemu przekazywania wprowadzonego w tej decyzji ramowej.
- Jeśli wykonujący nakaz organ sądowy postanowi zakończyć pobyt w areszcie danej osoby, organ ten jest wówczas zobowiązany do podjęcia wszelkich środków, jakie uzna za niezbędne do uniknięcia jej ucieczki i zapewnienia, że warunki materialne niezbędne do jej skutecznego przekazania pozostają spełnione do momentu wydania ostatecznej decyzji w sprawie wykonania europejskiego nakazu aresztowania.
- Gdy ryzyka ucieczki nie da się ograniczyć do akceptowalnego poziomu poprzez zastosowanie odpowiednich środków, zwolnienie danej osoby tylko ze względu na to, że od dnia jej zatrzymania upłynęło 90 dni, nie jest zgodne z obowiązkami wynikającymi z decyzji ramowej w sprawie ENA.
- Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE przedmiotowy przepis prawa krajowego musi być interpretowany przez organy niderlandzkie w świetle decyzji ramowej w sprawie ENA.
- Decyzja ramowa w sprawie ENA stoi na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, jeśli przepis ten nie może być interpretowany zgodnie z nią.